
Walter RODNEY

**RUSKA REVOLUCIJA:
POGLED IZ TRETJEGA SVETA**

Založba /*cf., Ljubljana, 2025,
prevod Aleksandra Rekar,
392 strani, 30 EUR
(ISBN: 978-961-257-187-0)

Knjiga je nastala skoraj štirideset let po avtorjevi smrti, na podlagi zapiskov njegovih predavanj, ki so jih uredniki zbrali in uredili v devet poglavij. Z izdajo tega posmrtnega zvezka o ruski revoluciji za širšo javnost so uredniki zagotovili izjemen dokument za prihodnje generacije. Opombe pod črto, ki spremljajo tematska poglavja, so posebej dragocene in informativne. Poleg uredniških in uvodnih informacij ter analize izvorov, parametrov in kontekstov knjiga ponuja odlično priložnost za umestitev Rodneyjeve ocene razpona in širine svetovnih dogodkov in procesov, ki jih povzema ruska revolucija. Branje knjige – vzporedno z njegovimi drugimi deli – pomeni vstop v zgodovinarjeve metode in interese v obdobju, ko so njegovi zapiski nastajali.

Prebrati je treba njegove besede, ki jih v predgovoru navaja Vijay Prashad: “Ko sem dopotoval v Sovjetsko zvezo, sta me na prihodu na letališče presunila fizično obnašanje in družbeni vidik ljudi na letališču. Kolikor sem lahko videl, so bili delavci in kmeti, ki so na Tupoljevu 104 prihajali v Moskvo, Leningrad itn., kot da uporabljajo avtobus. Doslej sem na letališče gledal kot na izrazito buržoazno ustanovo. Na letališčih naj bi se zadrževali samo nekateri med nami. Toda Sovjeti so se očitno povzpeli nad to. S tem se torej sreča človek, ko pride v državo. In po tistem, ko

zapustiš letališče in se podaš na ulice, si prevzet nad količino knjig, ki jih prodajajo – kar na ulici, na pločniku, vsepovsod. V moji družbi moraš knjigarno poiskati, morajo te usmeriti, ti povedati, da je prava knjigarna na koncu tiste ulice, kot bi šlo za kako vesoljsko ustanovo. Celo v Združenih državah lahko na pločnikih kupuješ hotdodge in hamburgerje, knjig pa ne.”

Kako se Walter Rodney loti ruske revolucije? Namig je že jasno zapisan v podnaslovu *Pogled iz tretjega sveta*. Rodneyjevi zapiski, ki so se zlili v ta urejeni zvezek, so nastali v Tanzaniji in najverjetneje zajemajo tudi njegovo kasnejšo pot v Gvajano. Morda je nastalo še več vsebine, ko se je Rodney pripravljal na predavanja v pričakovanju, da bo leta 1974 poučeval na univerzi v Gvajani – podvig, ki je bil onemogočen, ko mu je gvajanska država zavrnila delovno dovoljenje.

Knjiga obsega devet razmeroma kratkih poglavij, ki so jih uredniki smiselno razporedili po temah. Rodneyjev pogled na rusko revolucijo zajema osupljivo širok nabor tem, med drugim: pregled predrevolucionarnih razmer v Rusiji; oceno “februarske” in “oktobrske” revolucije leta 1917; razpravo o sporu med Levom Trockim in Josipom Stalinom; nepomirljive razlike v uporabi marksizma, splošno pripoved o ključnih elementih revolucionarnega procesa; vprašanje demokracije in Rose Luxemburg; izgradnjo socialističnega državnega sistema; številne druge manjše in večje točke o ruski revoluciji in njenem vplivu na svet. Celotno knjigo prežema Rodneyjeva kritična optika pri vsakem podtematskem sklopu. Nenehno se sooča z vprašanjem, kaj

ruska revolucija pomeni za tretji svet.

V prvem poglavju z naslovom "Dva svetovna nazora" Rodney postavi temelje celotnega besedila, ko poudari, da "morajo biti, vsaj kar zadeva črne ljudi, belci zgodovinsko izločeni iz tega, da bi črne ljudi tolmačili črnim ljudem", zato sta "na afriški celini in tudi v diaspori vzniknili izraza 'afriška perspektiva' in/ali 'črna perspektiva'" (str. 91) ter da sovjetske revolucije ni mogoče presojati skozi oči kolonizatorja. Ugotavlja, da je na Zahodu velik del zgodnjega navdušenja nad rusko revolucijo kmalu zamrl, to pa je eden od ključnih razlogov, da je "na Zahodu nastalo le malo pomembnih marksističnih znanstvenih študij o ruski revoluciji, ki bi bile napisane z zares naklonjenega zornega kota" (str. 100). Občutljivost do nevarnosti "globalnega modela" ali "globalnega pogleda" je prisotna skozi celoten tekst, a najdemo tudi mesta, kjer Rodney uporabi opise, ki niso povsem skladni z družbeno in politično sestavo družb tretjega sveta. Eden takih izrazov, ki ga obilno uporablja, je buržoazija. Na primer, prvo poglavje je osredotočeno na primerjavo "buržoaznega" in "marksističnega" pogleda na sovjetski eksperiment. Buržoazija je oznaka za bogat družbeni razred in je bila pejorativna oznaka levice; čeprav njena raba v obdobju nastajanja njegovih zapiskov ni bila nenavadna, je danes v vsakdanji rabi skoraj izginila. Rodneyjevo oceno ruske revolucije je treba razumeti v kontekstu njegovih lastnih izkušenj zgodovine Gvajane in Karibov ter njegovega revolucionarnega delovanja – neke vrste temelj, na katerem je presojal to veliko svetovno revolucijo. Kraj, izkušnja in kontekst so

ključni. Po poučevanju v Tanzaniji med letoma 1968 in 1974 se je Rodney vrnil v Gvajano, da bi poučeval na univerzi v Gvajani. Prišel je z bogatimi izkušnjami afriških osvobodilnih gibanj, ki so se takrat bojevala proti kolonialnim in belskim naselitvenim režimom, ki jih je podpiral Zahod. Rodneyjevo izkušnjo Sovjetske zveze moramo gledati skozi to prizmo. Pojavljale so se trditve, da so bili tisti, ki so bili vpleteni v afriška revolucionarna gibanja, premalo kritični do Sovjetske zveze in njenega notranjega družbenopolitičnega stanja, še posebej zato, ker so prejemali sovjetsko pomoč – tudi vojaško. Takšne razmere so številne levičarske in afriške borce za osvoboditev vodile k pozitivnemu pogledu na Sovjetsko zvezo. Ko je Rodney sestavljal predavanja, ki tvorijo to obravnavano besedilo, je bila Sovjetska zveza še približno dvajset let oddaljena od svojega razpada. Rodney ni potreboval ugodja "sedanjosti", da bi izrazil svoje kritične poglede na Rusijo, kar je očitno v več odlomkih knjige.

Knjiga omogoča tudi vpogled v to, česar avtor ne obravnava. Rodney denimo o Kominterni skoraj ne govori. Priznal je sicer, da socializem še ni postal mednarodni pojav, kar lahko pomeni, da je sodil, da bo svetovni sistem postal relevanten šele, ko bo socializem presešel okvire vzhodnoevropskega prostora. To je pomembno vprašanje za sodobne bralce, ki k besedilu pristopajo v času prevladujočega zahodnega kapitalizma. Čeprav se večina njegove pozornosti osredotoča na rusko revolucijo, Rodney omenja tudi francosko in kubansko revolucijo, a sploh ne omeni haitijske revolucije. Podobno je malo razmisleka o tem, kako je ruska revo-

lucija obravnavala raso in kako so bili številni navdušenci že zgodaj razočarani nad revolucijo. Tako pa je Rodney vprašanje rase ali rasizma v Sovjetski zvezi obravnaval bežno – in še to predvsem skozi nacionalno vprašanje ali etnično vprašanje, kot je vidno v 8. poglavju “Preobrazba imperija”, v katerem obravnava heterogenost ZSSR in zagovarja pretežno ugoden pogled na boljše vike.

Tudi vprašanje spola in vloga revolucionark nimata prostora v knjigi, kar je morda posledica avtorjeve težnje k idealizirani predstavitvi sovjetskega modela gospodarskega razvoja v primerjavi z razvojnimi modeli tretjega sveta. Tukaj nam pomagajo člani Rodneyjeve družine, ki v zahvali opozarjajo bralce, da je treba njegovo delo obravnavati v kontekstu sveta, kakršen je bil v tistem času, in z upoštevanjem, kdo je bil takrat Rodney – “angažiran, enigmatični osemindvajsetletni zgodovinar in znanstvenik aktivist, ki se je šele učil in pridobival sloves” (str. 317). Na samem koncu knjige Rodney nedvoumno poda stališče: “Ob domnevi,

da naš pogled izvira iz neke socialistične različice, ki ni nujno marksistična, vendar je obenem protikapitalistična, ob domnevi, da je ta pogled vsaj radikalno humanističen – potem sovjetska revolucija leta 1917 in poznejša graditev socializma pomenita zelo pozitivno zgodovinsko izkušnjo, iz katere lahko veliko pridobimo, ko se enkrat spoprime s podobnimi težavami.” (str. 316). Besedni zvezi *lahko veliko pridobimo* in *podobne težave* brez dvoma opredelujeta izhodišče Rodneyja kot prebivalca tretjega sveta. Rodney ponuja avtoritativni, introspektivni in prodoren pogled na rusko revolucijo. Bralec ne bo mogel mimo trditve, da je ruska revolucija iz 1917 “tako rekoč sodoben dogodek”, ki ga Rodney nedvomno navaja zato, da poudari, da se je treba predhodno seznaniti z razmerami, ki prevladujejo v okolju.

Prav gotovo ima njegova knjiga zasluženo mesto v velikanskem korpusu literature o tej najpomembnejši revoluciji 20. stoletja.

Neven BORAK